

major part de la terra occitana *bota* sigui un mot introduït des del Nord pels francesos (mot de genets i de cavallers), ço que al capdavall és una idea versemblant des de tots els punts de vista.⁵

DERIV.: *Botí, botins* [dic. Torra 1757: «ocrea»],⁵ i cap al mateix temps: «en quant als pagesos, moços del camp y minyons de aquest rang, portan *botins* de cuyro, los cabells sueltos y algo eriçats, de manera que los més pareixen asmolets», c. 1790, Maldà, *Excursions*, p. 147; cf. cast. *botín* [c. 1490, Al. de Palencia, 332b]; el **botinet*, igual que el *saragiell* es mira avui com un calçat típic dels pobles més alts del Maestrat, com Xodos (1961). *Botines* [1695, Lacav.]; *botiner*; *botinot* mall. (Amengual). *Embotar-se* 'calçar-se amb botes disposant-se a muntar' (com en una antiga cançó popular, potser ja del S. XVI: «el comte de l'Aronja / s'en calça y s'enbota, / el cavall ha embridat / —», Milà, *Romillo.*, 235b. *Embotinar*.

¹ P. ex. a Carlet (1935) i a Pego (1955), contra la dada precisa d'AlcM; i en general en valencià com n'assegura J. Giner i March. —² Així ho vaig sentir a Montcortès de Pallars, 1958, i així ho indica Arqués i Arrufat per a les Borges d'Urgell (BDLC VI, 51). Sembla, doncs, que deu ser deguda a una pronúncia abarcelonada la ò oberta que AlcM²⁵ atribueix a Urgell i a Ribagorça. —³ També ja en Nebrija «bota, calçado conocido: ocrea cortea». Aviat foren típiques de l'Amèrica espanyola diverses menes de botes fabricades en el camp amb el cuir del bestiar: «ando al uso de la tierra: / capotillo con dos faldas, / camisón como inglés, / borseguí, *bota de bacca*», en Rosas de Oquendo que descriu els usos de Mèxic a la fi del S. XVI en el seu romanç (RFE IV, 345). De les velles pampes criolles fou típica la *bota de potro* per a la qual veg. R. Lehmann-Nitsche, *Bol. Ac. Nac. de Ci. de Córdoba XXI* (1916). —⁴ Sainéan, *Sources Indig.* I, 102; *BhZRPb.* x, 129, p. 118, hi relaciona un b. ll. *botta*, Tarn *boto* 'bassal', d'origen incert, i cf. les notícies i biblgr. aplegades per Ang. Prati, s. v. —⁵ També es podria especular sobre la idea de derivar-ho de l'ár. *bāṭn* 'cuïro' (veg. *BADANA* i *botana*; però no hi fóra gaire favorable l'àrea més aviat francesa del mot ni l'eliminació de la *n*. No és probable.

BOTAFIÓ, 'cada una de les cordetes amb què es fermen les veles a la verga corresponent', abans *badafions*, it. *matafioni*, del mateix origen incert que el cast. *guadafiones* 'cordetes amb què es lliguen les potes d'una bèstia perquè no fugi', 'traves que es posen a les mans o a les potes': probt. d'un gòt. **WAITHA-FĀHJÖ*, -ōns, 'trava posada a les potes del bestiar que pastura', compost de **WAITHO* 'pastura, pasturatge', i *FĀHAN* 'agafar'. □ 1.ª doc.: *badafions* c. 1300, 1331.⁵⁵

Com a terme mariner *badafions* ja apareix en el *Consolat de Mar*, que és d'aquella data o ben poc posterior: «clavaris --- deven donar cordes a ligar los presoners, a *badafions*, a ops de la nau, si no-n havien»;¹ o sigui 'han de donar cordes per a [fer]

badafions'. També en un doc. de 1331: «16 maços de *badafions* de boneta» (*Memòries de Capmany* II, 413). Mentre que avui es diu *botafions* a la nostra Costa de Llevant, que jo tenia definits de Sant Pol de Mar en una nota de 1929: «els *butafions*:² les cordes per les quals va penjada la vela al car i antena: n'hi ha quatre línies, una en el gràtil i tres més de paraleles més avall, per a quan s'ha d'arriassar»; és la mateixa forma que usava Jq. Ruyra a Blanes: «a cada *botafió*, una llonganissa penjada» (*Pinya de Rosa* II, 38); mentre que els vocabularis de la navegació i la pesca d'Amades i Roig ens donen *botafió* i *matafió* (BDC XII, 15, 47; XIV, 11) i AlcM donen *batefió* per Barcelona i Balears en general, però *botifió* a Calvià; val. *batafió* (Cavanilles II, 252); i, estès a cosa semblant, *batiñions* «cordes a les antenes del molí de vent per fermar la vela» mallorquí i menorquí.

El mot té una ampla difusió mediterrània: it. *matafone*, la mateixa cordeta nàutica, que apareix des de Pantera (a. 1614) —amb variants *matafone* i *matafone*, Diz. di Marina—, salentí *matafuni*, Ragusa *matafuni* m. pl. (Deanović, *ARom.* XXI, 274); llgd. *matafiu* m. «cavetto pensile per annodare la vela all'antenna» (a Agde, *ARom.* XXI, 274), prov. *matafioun* (TdF), amb variants *matafieu* i *batafieu*.³ Pertot hi ha doncs vocalisme antic *ba-* (o *ma-*) per tant és evident que la *o* de *bot-* en català modern és una alteració secundària, i ben explicable per la influència dels nombrosos termes nàutics o tècnics *botavara*, *botaló*, *botavant*, *botalada*, *botafora*, etc.

En castellà hi ha un mot semblant, però que difereix en l'aplicació i en un detall molt important del consonantisme. El tenim per primera vegada en Nebrija: «*guadafiones*: manicae lineae», o sigui 'manilles de corda'; Covarrubias afegeix que també poden ser de ferro i el *DAut.* explica que són les «maneotas o trabas con que se ligan y aseguran las caballerías» (Oudin «gantelets selon aucuns, et selon d'autres des manottes», a. 1607).

Ja apareix aquest mot en la novel·la picaresca de MAlemán, en el sentit en què el definia Nebr.: «Soto se indignó contra mí de manera que fue necesario volvernos a dividir; porque aun divididos le pusieron *guadafiones* a los pulgares, en cuanto iba caminando, porque cuando hallaba guijarros me los tiraba» (*G. de Alfarache Cl. C. v.*, 138.8). Per altra banda, llegim *matasiones* (que em sembla errada de lectura per *matasiones*), com a nom d'un objecte nàutic, que deuen ser els *matafions* de la vela, en la *Relación de Galeras* que va escriure Pedro Palomino en el S. XVI o el XVII (*RHisp.* XL, 70), cosa que avui en castellà diuen *batafiol* o *matafiol* (*Vocab. Marít.* de 1831), i a Múrcia *mataciones* (Ga. Soriano) (amb un canvi de *fi* en *ti*, o *fe* en *te*, que es dona vulgarment en molts mots castellans, sempre que hi ajudi alguna contaminació o etimologia popular, com ací a dels trivials abstractes en *-ación*).

Ara bé, Dozy (*Gloss.*, 279-80 i *Suppl.* II, 820) va cridar l'atenció cap a un mossàr. o hispanoàr. *guadafa* (plural *guadáf*) amb què *PAIc.* traduí el cast. *guada-*